

Васіль ВІТКА Дзве баллады Маці

І рад-бы забыцца — не можна.
Забывць не даюць успаміны,
Усё следам ідуць:
«Асцэрожна!»
І стралкай паказваюць:
«Міны!»
Яшчэ папалішчы наукола,
І свішчы ў прабоінах веер.
Як птушкі ў свой вырай,
У школу
Чародкай збіраюцца дзеці.
Даўно я заўважыў, прызначна,
Што з невядомай прычыны
Адна піонерка спыніцца
Прывыкла ля чорнай руіны.
Каменныя глыбы, цагла,
Між лесвіц сцяна выступае...
За дзецьмі-б, дзючынка, бегла,
Чаго ты, дачушка, шукаеш?
Не хутка дамогся, вядома,
Я ад дзіцяці даверу.
— Тут, у вялікім доме,
Наша была квэртэра.

Тут, вась у гэтым пакоі,
Наша жыла сям'я,
Тут, пад гэтай сцяною,
Мама ляжыць мая...
Пра што-ж я яшчэ запытаю
І чым я сцешу дзючынку?
І заўтра тут пройдзе маяя,
І стане на гэтым прыпынку.
Самотныя вочы, як промі,
Душу працінаюць да болю
Дзючына прыходзіць і сёння,
Ты толькі знайшла яна долю.
На слова, на голас дзіцяці,
На заклік сірочага сэрца
Устала вялікая маці,
Устала з руінаў, з бясмерці.
Устала няўмольным суддзёю
Ля незабыўнай сцяны
Над лёсам, над галавою
Надпалышчыкаў новай вайны.

Сон салдата

Як мякка сцелюць дыпламаты
Пра Усход, пра рускі наш паход,
Ды толькі мука спаць салдату,
А спяць ужо каторы год.
Другі ўжо фюрар лёс мой хваліць,
Сыноў маіх муштраве ён,
Каб зноў слязьмі сышла Вестфалія,
Каб зноў не спрадзіўся мой сон.
Сон пра жаданую дарогу
На банькаўшчыню, да дзіцей,
Да роднага майго парогу,
Дзе вішня белая цвіце
І сірэнецца галём пад ногай,
І радуецца — адслужыў!
— Ну, дачкаці, дзюкэй богу,
І жонка насустрач бяжыць,
І дзеці шапаць па кішэнях:
— Тагуля, што ты нам прывісць?
А я сціскаю ў жорсткай жмені
Сухар салдацкі і рад да сляз,

Што унтэр болыш не будзе біцца
І пад агонь штоночы гнаць,
Што з кацяком па чачавіну
Ужо салдату не стаяць,
Што ліхалецце ўжо мінула,
І адышла ў нябыт вайна,
На лес сухі гарматым гулам
Са свету схлынула яна.
І збыв'я ад змянення вочым...
У твар ударылі агні,
І шпэця сын мне: «Спаці хочаш?
Прывяж на хвілю, адпачні...»
Каторы год я спяць у пасцелі
Пад цяжкай чужой зямлі —
Так дыпламаты захацелі,
Гармат і танкаў караці,
Але не спяць людская памінь
І не дазволіць ашукаць
Дзіцей, што нас з вайны чакаюць,
Хоць я не могуць прычыкаць.

Сустрэчы са слухачамі

Велічца гучыць песня «Мы за партыйны
роднай ідэям» кампазітара Кузняцова.
Уважліва слухаюць яе ў перапоўненай зале
рабочай Мінскай аб'юквой фабрыкі імя
Катановіча. Гэта Дзяржаўны хор БССР пад
кіраўніцтвам народнага артыста рэспублікі
Р. Шырымы праводзіць свой перадавычым
канцэрт.
Рускія, беларускія, украінскія і маладз-
ска народныя песні, а таксама песні савец-
кіх кампазітараў і неўмірумых твораў су-
светнай класікі былі выкананы і заслужылі
высокай ацэнкі прысутных. Асабліва цёпла
былі ўспрыняты песні «Радзіма мая дара-
гая» Алоўнікава, заклучны хор з оперы
Глінкі «Іван Сусанін» — «Слаўс», руская
народная песня «Вараг», старадаўні вальс
«Амурскія хвалі» і шмат іншых.
З перадавычым канцэртам хор высту-

піў перад комсамольскім актывам Мінскага
трактарнага заводу.
З вялікай радасцю прымаў і сябе ар-
тыстаў хору выхаванцы Мінскага дзіцячага
дома.
Незабытае ўражанне пакінулі на арты-
стаў нядаўнія сустрэчы яго і з працаўні-
камі сацыялістычных пад'ём. Хор пабываў у
калгасах імя Варашылава і імя Сталіна
Ліўчанскага раёна Гродзенскай вобласці і
Брэсцкай абласцей і інш.
6-га лістапада хор выступіў у Мінскім
савураўскім вучылішчы і на ўрачыстым
вечары ў Беларускам дзяржаўным ордэна
Леніна тэатры оперы і балета.
Восьмага лістапада вялікі творчы кан-
цэрт хор даць дая аўтазаводцаў.
К. ПУРОЎСКІ.

У дружбе з песняй

Калгаснікі сельгасарцелі імя Леніна Пру-
жанскага раёна вельмі дружыць з песняй.
У вольны ад работы час яны збіраюцца
ў Дома культуры і чырвоных кутках і на-
ладжваюць тут спеўкі.
Узначальвае хор комсамолец, дырэктар
сельскага Дома культуры, Васіль Астапюк.

Пад яго кіраўніцтвам развучваюцца і вы-
конваюцца рускія і беларускія народныя
песні, песні савецкіх кампазітараў. Да 37-й
гадавіны Кастрычніцкай рэвалюцыі ўдзель-
нікі мастацкай самадзейнасці падрыхтавалі
святочны канцэрт.
Р. НАЙДОВІЧ.

Разам з народам

Ю. ПШЫРКОЎ

Самай выдатнай з'явай у літаратурным
жыцці нашай рэспублікі гэтага года з'яў-
ляецца завяршэнне Якубам Коласам сваёй
палескай трылогіі — апавесці «У пале-
скай глушы», «У глыбі Палесся» і «На
роствінах». Закончаны твор, над якім
аўтар працаваў больш трыццаці гадоў,
выкананы вялікі грамадскі доўг і па-
чэсны пісьменніцкі абавязак.
Што новае ўносіць трылогія Якуба Ко-
ласа ў беларускую літаратуру і ў разумен-
не творчасці пісьменніка — воль асноў-
нае пытанне, якое хвалюе нас перш за
усё. Агульнавядома, што сталася мастац-
кай літаратуры вызначаецца ступенню яе
гісторыка-пазнавальнай каштоўнасці і
паэтычнай дыскаваліцы. Літаратура таго
ці іншага народа гадзі набывае ціка-
насць, калі ўзімае жыццёва важныя
проблемы і ў мастацкіх вобразах звязіць
з гістарычным лёсам народных мас, з умо-
вамі і акалічэнасцямі іх жыцця. Само са-
бой зразумела, што пісьменнік можа ў лю-
бых жанры перадаць характэрныя пры-
кметы эпохі. А Чахуў у невялікіх апавя-
даннях змог стварыць вобразы такога аба-
гульняючага значэння, як Н. Гоголь,
І. Ганчароў і Н. Шчэршын у вялікіх на
памеру творах, а Белікаў, унтэр Прышчы-
беў, Обломов, Іудушка Гадулаў з'яў-
ляюцца аднолькава абагульняючымі ты-
памі. Вершы М. Ісакоўскага і М. Танка
даюць больш шырокае ўяўленне аб нашым
часе, чым многія доўгія пасярэднія паэмы.
Тым не менш, калі мы пачынаем гаварыць
аб рускай літаратуры, дзім перш за
усё ўспамінаем «Вугненіа Онегіна», «Мерт-
выя душы», «Анну Караніну», «Вайну і
мір», «Маці», «Жыццё Кііма Самгіна»,
«Ціхі Дон» і інш. Мы не ўяўляем сабе
багату літаратуру народа без павязанай
ў ёй эпічных твораў.

Наша проза прадстаўлена дзі-
пер іменамі таленавітых майстроў мастац-
кага слова, шматлікімі апавяданнямі, апо-
весцямі і раманаў, якія перакладзены на
многія іншыя мовы. Радуючыся выдат-
ным поспехам беларускіх савецкіх празаі-
каў, мы з вялікім задавальненнем адзна-
чам, што трылогія народнага паэта з'яў-
ляецца найбольш значным беларускім ра-
манам, што яна і надалей будзе ўзорам і
прыкладам самаадданай пісьменніцкай
працы.
Два фактары вызначаюць месца мастац-
кага твора ў гісторыі літаратуры: знач-
насць ідэй і дыскаваліцы паэтычнай фор-
мы. Перш за ўсё нельга стварыць выдат-
ны мастацкі твор, калі ў аснову яго бу-
дзе навадзена нікчэмная ідэя, ідэя міма-
дзейнага значэння, якая хвалюе толькі поў-
ныя колы чытачоў і то зусім нязначны
час. Воль чаму мы часта з'яўляемся свед-
камі таго, што той ці іншы твор мае на-
ват на час шырокі поспех, але потым ста-
віцца на паліцы кнігахаспівачаў і прытым
назаўсёды. Лёс іншых кніг некалькі інак-
шы. Пры сваім павязанні на свет яны
выклікаюць часта нападкі.
«У палесякай глушы» і ў «У глыбі Па-
лесся» таксама выклікалі пры сваім з'яў-
ленні на свет рэзкія нападкі. Дзіжка і
прыгадцы дзіпер, у чым не дзікаралі
пісьменніка. Якуба Коласа абвінавачвалі
гадоўным чынам у адрыве ад сучаснасці.
І спрадзіў, на першы погляд крытыкі
Я. Коласа як быццам і сцвярджалі праўду.
Толькі што здэйснілася найвялікшая
шпэця ў гісторыі чалавечтва рэвалюцыя,
імя разнаўляла працоўныя масы, закон-
чылася вызваленчая грамадзянская вайна,
якая прывяла радасць мірнага свабодна-
га жыцця. Усе жылі гэтымі слаўнымі не-
забыўнымі падзеямі. Хацелі бацьчы ато-
страваць гэтыя ўрачыстыя дні ў ма-
стацкай літаратуры, а тут адні з выдат-
нейшых майстроў слова, напісаўшы не-
калькі невялікіх апавяданняў з часоў

Часопісы ў лістападзе

Лістападаўскі нумар «Полымя» адкрые-
на вершам М. Машары «Наш Кастрычнік».
Апавяданне А. Серафімовіча аб кастрыч-
ніцкіх днях — «Дзве смерці» — друкуе ў
перакладзе на беларускую мову часопіс
«Маладосць».
Шырока будзе прадстаўлена ў часопісах
проза. З буйных твораў у «Полымя» дру-
куецца роман К. Чорнага «Мленны шлях»,
у «Маладосці» — прыліг навукова-фанта-
стычнай апавесці Я. Маўра «Фантамабіль
прафесара Цылякоўскага».
Часопісы змяшчаюць рад новых апавя-
данняў і нарысаў. У «Беларусі» з апавя-
даваннямі выступаюць І. Мележ («Адня») і
Я. Рамановіч («Аргінал Амані»), у «По-
лымі» — І. Гурскі («Вяснамі дзямі»).
«Полымя» друкуе запіскі партызана А. Ці-
това «Дарога дружбы» ў літаратурнай
апрацоўцы Г. Шчарбатава і нарыс М. Пен-
крата «Адзін дзень»; «Беларусь» — нарыс
А. Шапкова «Разбег» і П. Шаўрова «Ві-
лікі дзень»; «Маладосць» — нарыс «Ра-
камендантаў у партыю» Ф. Ізмайлава, «Ве-
чарамі ў Жыровічах» Г. Шчарбатава і інш.
У лістападаўскіх нумарах чытач знайдзе
новыя вершы, пераважна маладых паэтаў.
Нізка вершаў італьянскага паэта Дж. Ра-
дэры ў перакладзе Я. Семязонава друкуе
«Полымя».
Сатыра прадстаўлена ў 11 нумарах «Бе-
ларусі» эпіграматаў А. Русеўскага, байкаў
У. Корбана «З вядуком» і аднаактовай
камедыі У. Няфёда «У вільным клубе», а
у «Полымя» — трагікамедыя «Чырвоны
мак» Л. Вірні.
22 лістапада споўніцца дзесяць год з дня
смерці выдатнага беларускага празаіка
К. Чорнага. Да гэтай даты «Полымя» змя-
шчае артыкул І. Кудраўцова «Вялікае сэр-
ца» — аб творчасці пісьменніка ў перыяд
Ліўчанскай вайны; артыкул С. Александрові-
ча «Беларусь» і А. Адамовіча «Мала-
досць» прысяваюцца характэрным
жыццёвага і творчага шляху К. Чорнага.
Да Другога ўсесяжнага з'езду савецкіх
пісьменнікаў у «Маладосці» друкуецца ар-
тыкул Я. Брыля «Да новых поспехаў і пе-
рамог».
Часопісы змяшчаюць рэцэнзіі на новыя
кнігі беларускіх пісьменнікаў.

У Васілевіцкім раёне

Новыя калгасныя клубы
У многіх калгасах Васілевіцкага раёна
будуюцца клубы. Да 37-й гадавіны Кастры-
чніцкай рэвалюцыі пабудаваны клубы ў
чатырох сельгасарцелях — імя Жданова,
«ХІ Кастрычнік», «КІМ» і «Піонер».
У новых клубах калгаснікі глядзюць кі-
нофільмы, слухаюць лекцыі і даклады. На
сельскіх сходах выступаюць з канцэртамі
калектывы мастацкай самадзейнасці.
Радзёфікацыя вёскі
Нядаўна ўступіў у дзейнасць радыёаўзел
у калгасе імя Чапаева. У дамах калгаснікаў
ўстаноўлена больш трысот радыёапаратаў.
Слухаюць радыё і калгаснікі сельгасарце-
ля імя Жданова, імя Будзёйнага, рабочыя
согасаў «Вядрыч» і «Лінаў».
Творы самадзейнага кампазітара
Працоўным раёна добра вядомыя песні са-
мадзейнага кампазітара — мастацкага кі-
раўніка раёнага Дома культуры Барыса
Анісімава. Ім напісана музыка песьняў «Га-
туя песьню мы самі складалі», «Песня аб
Палесці», «Калгасныя прыпеўкі». Самадей-
ны кампазітар працуе цяпер над музыкай
да марша «Слова савецкай моладзі», тэкст
якога напісаў малады паэт Б. Лушкоў.
Е. КАНДЫДАТАВА.

Заканчваецца афармленне аднаго з
прыгажэйшых будынкаў Мінска — Па-
лала культуры профсаюзаў. У Палаце
будзе глядзельная зала на 850 месц з
механічна абсталяванай сцэнай і пра-
сторным фойе.
Там-жа будзе спартыўная зала пачы-
нам у 167 квадратных метраў, чыталь-
ны пакой, пакой для гуртковых заняткаў,
у тым ліку для балетнай студыі, фота-
студыі і г. д.
Унутры Палаца афармленне штучным
мармуром і багатай лепкай. Скульптур-
ныя кампазіцыі для афармлення фасада
выкананы скульптарамі А. Глебавым,
С. Селіханавым, Л. і М. Робертанамі,
Е. Сомавай і В. Паловым. Аўтар прак-
та Палаца культуры — архітэктар
В. Яршоў. Фото І. Салавейчыка.

Совецкі просты чалавек

Прыемна глядзецца на вялікі горад з
акна пятага паверху новага дома, у які
нядаўна перасялілася сям'я слесара зава-
да імя Чакалава Васіля Захаравіча Разаумава.
Тысячамі агнёў зме Мінск. Прыгадцы вет-
ліных агеньчыкаў, нібы зоркі, асвятляюць
«усураіны» горада, дзе і ўдзень і ўначы
не змаўкае мерны шум матораў і станкоў.
Там гордасць нашай індустрыі — аўтама-
білы і трактарныя заводы.
Як акінуць позіраць, усюды стаяць
высокія шматпавярховыя жылыя дамы —
адзіныя за другі прыгажэйшыя. На пра-
спекце імя Сталіна, на вуліцах Леніна,
Энгельса, Апанаска, Олега Кашовага,
Працоўнай, Стэханаўскай, на Круглай і
Прывазавальнай плошчах. Усе не пералі-
чыш.
Горад у святочным убранні. Чырвонымі
сцягамі напампе стаяць. На самых пры-
гольных месцах — партрэты кіраўні-
коў партыі і ўрада. Лоўзні, транспаран-
ты, мастацкія пано расказваюць аб пра-
цоўніках падвргах савецкага народа. Мора
рознакаліровых электрычных агнёў —
чырных, залатых, сініх робіць горад
казачна прыгожым.
Можна гадзінамі стаяць ля акна, гля-
дзецца і думаць. Але Васіль Захаравіч
не нарта ўжо вялікі летуценік.
— Мае мары, — як часта любіць та-
варыць ён, — змяніны. Ніколі не адры-
ваюцца яны даўка ад зямлі. Гатаму наву-
чыла мяне трыццацігадова праца на за-
водах нашай краіны. Ды і на самай спра-
ве, навошта дзесяці дзюць, калі на на-
шай, савецкай зямлі ішоўдзень бачым і
вельмічым і казачным падзеі.
На нейкую хвіліну Васіль Захаравіч за-
думуецца. У шэрых вачах загараюць малады
агеньчык.
— Далека не трэба дзюць, — пару-
шыў маўчанне ён. — Мы ўсе ведаем, што
самым старэйшым новабудовам нася-
ваеннага Мінска не больш дзесяці год.
А колькі іх, гэтых цудоўных дамоў-пала-
цаў? Ці-а-а-а горад! За дзесяці год! Воль
вам і казка нашых дзён, ды яшчэ якая!
Васіль Захаравіч усьміхнуўся. Успомі-
ніце гарачыя словы маладога токара Ана-
толя Храмавіча на сходах: «Мінск — горад
юнацтва і светлай радасці». Хораша сказаў
Анатоль. Трынашы, правільныя словы.
Крылатая дзіпер маладосць. Высока ўзя-
та яна.
Моцна ўраіла сёння Разаумава — леп-
та канца, не адступаючы перад дзіжка-
цамі і пераходцамі.
Важна падкрэсліць, што рэвалюцыйныя
сёліцкія выступленні часоў 1905 года
Якуб Колас паказвае, як гістарычна абу-
моўлены і законамерныя з'явы.
«Грозы вагар зямельных бунтаў пака-
ціўся на неабезных прасторах царскай
Расіі, скупай астрогамі і лагучамі яно-
лі, пакаціўся бласкам пакараў, клубамі
дыму, афарбавуючы ў крывавы колер
халоднае асненнае гэтае. Адвечная селя-
ская прага да зямлі і гэта, ніколі неўмі-
ручае, імяненне да волі дзіпер вызваецца
ў адным глухім, няўмірумым ракатанці,
гудзе і ідзе нстрыманым поступам, раз-
бураючы ўсё на сваёй дароце. Кідаюць па-
ны свае маётыкі, як папукі падпаўны
мамы, уцякаючы ў гарады, галосічы аб
ратунок і расказваючы аб жуацкіх, якія
чыніць музыка-звер».
І воль дзіпер адны з такіх «музыкаў-
звероў» сабраўся ў школе. Паміж сабою
дома яны не раз ціпком разгаворылі па-
апошніх дзён, а дзіпер, на сходах, і па-
раба гэта аформіць, каб усё было «да за-
кону»...
Гудзе сход, як дзімная пшэца пад на-
порам вояў. Асобных слоў не чуваць
аднім густы рокат поўніць школьную
залу».
Цэнтральным вобразам трылогіі з'яў-
ляецца высока настаянік Андрэй Лабано-
віч. Яго шлях у рэвалюцыю аказваецца
даволі складаным і дзікім. Выстаўшы з гу-
лічч народных мас, ён, тым не менш, на-
вінен быць яшчэ знаціць шлях да народа.
Кабінае семінарскае выхаванне значна
зніжыла душу юнака, але яно не змагло
перарваць тым моцныя ніці, якія звязалі
героя з родным асиродем.
Шуканні Лабановіча аказаліся доўгімі і
пакутлівымі. Яго імяненне быць карысным
у жыцці, быць разам з народам, замацава
за яго светлае будучае не можа на праця-
гу значнага часу знаціць канкрэтнага
выкшчэння. Не мог знаціць дзі сабе героя
ціфэра дзіпнт, пункт апары, які дапамо-
гі яму стаць дзейнай сілай грамадскага
прагрэсу. Настойлівым шуканні Лабановіча
зрабіў яго спачатку ўдзельнікам рэвалю-
цыйнай барацьбы, а потым прывяла да
марксізму.
У турме большыкі Галубовіч таўмачаў
Лабановічу:

Дзіпер у «стэханаўскай школе», як
жартам называюць сябры Разаумава і яго
выхаванцаў, авалодвае майстэрствам вы-
хаванец дзіцячага дома Яўгеній Доўгі.
Кемлівы, разумны хлапчына. Выдатнікам
вучобы быў у семігоддзі. Цігнула хлапца
на завод. І воль мара Яўгенія здэйсні-
лася.
Можа таму такі чуды і ўважлівы да мо-
ладзі камуніст Разаумаў, што самому да-
волен праціць суровую школу. У тым да-
дзёк гадзі не адні пуд солі трэба было
з'есці, пакуль майстар што-небудзь рас-
тлумачыць, пажака вучню. Гады маладосці
прымуцілі Васіля Захаравіча настойліва
перадаваць дзіжкаці, абудзілі няўтоль-
ную прагу да ведаў.
Дзіпер увесь свой вольны час Васіль
Захаравіч звязаны працаваць за кнігай.
Ён уважліва сочыць за дасягненнямі та-
хнікі вырабу вымаральных інструментаў.
Бара ў заводскай бібліятэцы часопіс
«Станкі і інструменты». Многа дапамагае
яму ў працы кніга «Тэхналогія вырабу
вымаральных інструментаў». У яго фар-
муляры запісаны дзесяткі рознастайных
кніг.
— Ніядаўна са здавальненнем працітаў
я артыкул Канстанціна Сіманова аб куль-
туры працы пісьменніка, — расказвае
Васіль Захаравіч. — Дык гэта-ж таўрашы
Сіманавіч і пра нас, слесараў, напі-
саў. На сваім шматгадовым вопыце я пе-
раказанаўся, як важна кожны дзень пра-
даваць: чытаць, шукаць новае. Іначай ад-
станеш ад жыцця. Не здохны будзеш і
след прадаваць і вучыць дашытавую ці-
каўную моладзь.
... Заўтра вялікае свята. Утульна і чы-
ста ў новай квэртэры Разаумава. Кветкі,
прыбраны, пісьмовы стол, дыван на сцяне
і многа, многа вышывальных работ: паду-
шчак, дарожак. Усё з густым вышыва
працавітымі рукамі яго жонкі — Зінаіды
Міхайлаўны.
За святочны стол сядзе усё сям'я Васі-
ля Захаравіча — жонка, сын-дзесяціклас-
нік, дачка. Прыйдучы сябры і таўрашы
на рабоце.
... Звыш саркака сямей рабочых завада імя
Чакалава атрымаў напярэдадні свята квэ-
ртэры ў новым доме, што стаяць на беразе
Свіслачы. Радасна і весела адзначаць яны
сваё навааселле, скажучы пшырае дзіку
Радзіме і партыі за клопаты аб процым
савецкім чалавеку.
Я. ДАНСКАЯ.

«Дык ты паслухай мяне: ёць адна
верная і правільная навука аб рэвалюцыі
і аб законах, на якіх развіваецца грамад-
ства, гэта — марксізм і марксісцкае саве-
таўраўменне. Ад усёга сарца рад табе: за-
памятай з ёй, глыбока засвой яе — яна
будзе тым вертавым слупам, што паказ-
вае дарогу. І другое — уступі ў дзіперу
сувязь з марксістамі. І даволь мне, Анд-
рэі, верыць, што ты ніколі не адступі-
ся ад народа, і ў гэтым я не сумняваюся,
бо ты моцна з ім звязаны».
Запавед Галубовіча стаў асновава жыцці
і дзейнасці маладога рэвалюцыянера.
Раскрываючы авалодваючы светпагогляд
Лабановіча, Колас паказаў нам навоў-
чайна важны момант у грамадскім жыцці
нашага народа, пераход найбольш пера-
двой і свядомай часткі інтэлігенцыі на бок
рэвалюцыі, магутны ўплыў рэвалюцыйнай
тэорыі на свядомасць працоўных. Марк-
сізм валодае такой прыцягальнай сілай,
што ўсе сумленныя грамадскія працаўнікі
прыходзяць да ўспрыняцця яго, прыхо-
дзяць праз свой уласны жыццёвы вопыт.
Майстэрства пісьменніка вызваецца
гадоўным чынам ва ўменні тшываць
жыццёвы з'явы, ва ўменні ствараць ты-
повыя мастацкія вобразы.
У трылогіі ўсё вынікае адно з другога.
Асобныя карціны і замалёўкі даюць шы-
рокае і разнабаковае ўяўленне аб жыцці
ўсяго народа ў пэўны гістарычны момант,
у эпоху першай рэвалюцыі, якая была
абумоўлена ўсім напярэдым развіццём
грамадства і ў сваю чаргу абумовіла бу-
дучыя падзеі.
Мастацкія вобразы трылогіі — гэта ты-
пы, якія ўвабляюць сабой тую сацыяль-
ную сілу, што дзейнічае ў рэвалюцыі
1905 года. Супярэчнасці паміж імі з'яў-
ляюцца мастацкімі адлюстраваннем той са-
цыяльна-нагітчай барацьбы, якая вы-
значыла характар і свөөасаблівасць той
эпохі і падрыхтавала кастрычніцкія па-
дзеі.
Народ паказаны, як асноўная сіла гі-
старычных падзей. І гэта раскрываецца
не праз адні які-небудзь мастацкі вобраз
ці групу вобразаў; гэта раскрываецца су-
купнасцю ўсіх кампазіцыйных прыёмаў: ў
абаб'ядненні вобразаў, і ў лірычных ад-
ступленнях аўтара, і ў цудоўных замалёў-
ках пейзажу.

Народныя таленты

У перадсвяточныя дні нека асабліва адчувалася бурнае жыццё самадзейнага мастацтва рэспублікі. Падытоўва да свята супала з рабнінмі і абласнымі аглядамі сельскай самадзейнасці. Сотні і тысячы самадзейных гуртоў прадеманстравалі перад працоўнымі сваё яркае, самабытнае мастацтва.

Агульным ўздым народнай творчасці ўскалыхнуў і самадзейны мастакоў. Гэта падвердзіла Мінская абласная выстаўка, якая надаўна была арганізавана ў Мінску ў сувязі з падытоўкай да дзесяці беларускай літаратуры і мастацтва ў Маскве.

Надзвычайнае ажыццэнне было ў Мінскім акруговым Доме афіцэраў, дзе размяшчалася выстаўка. Грамадскасць сталіцы і шматлікія госці, якія наведвалі яе, адзначылі ўзроснае майстэрства самадзейных майстроў у галіне інкрустацыі, разьбы па дрэву, жывапісу, вышыўкі і ткацтва. Вялікае задавальненне выклікала з'яўленне новых імён таленавітых умельцаў (Гуткоўскі, Лапота, Янцэўская, Агафоненка, Хаменка, Федан, Пятроў і інш.).

На выстаўцы было многа ткацкіх вырабаў — дываноў, поцілак, рушнікоў. Найбольш цікава былі прадстаўлены ткацкія Кашыцкага, Чырвонаслабадскага, Нясвіжскага і Пухавіцкага раёнаў.

Вялікую цікавасць выклікалі работы ткачых-калгасніц Лапота і Пятроў (Кольніцкі раён). Іх дываны вызначаюцца малюнічасцю, самабытнасцю рысунка.

Значнае месца занялі работы, выкананыя мастацкай галды і крэйжам. Асабліва папулярнасцю карысталася вышытая крэйжам ілюстрацыя да трагедыі Шэкспіра «Рамею і Джульета». Вялікае малюнічае палатно тонка і з мастацкім густам перадае сцэну сустрэчы Рамею і Джульету на балконе.

Высокай тэхнічай выканання вызначаюцца работы: партрэт В. І. Леніна — Ляўрыновіч, «Зіма», «Жыта» — Хаменкі, «Сакавіцкі дзень» — Хоміч і многія іншыя.

Радом цікавых палотнаў былі прадстаўлены жывапісы. У гэтым жанры дэравакалі добра вырашаныя томатчыныя работы.

Асабліва запамінаюцца дзве работы маладога самадзейнага мастака Федзіна, які ўпершыню прыняў удзел у выстаўцы народнай творчасці. Найбольш цікавае яго палатно «Народнае гора», дзе праўдзіва паказаны пацупці савецкіх людзей у дні пакавання І. В. Сталіна.

Есць яркае жыццёвае праўда і ў другой яго карціне — «Першая пяцірка», у якой мастак хацеў паказаць ічасце маці, урадаванай поспехам сваёй дачкі-першапласніцы. Але карціна патрабуе яшчэ значнай дапрацоўкі.

Шматлікія наведвальнікі выстаўкі падоўгу спыняліся каля карціны «Вясна» настаўніка т. Мызніка. Яна сапраўды спыняла ўвагу сваёй лірычнай неспрэчнасцю. Мастак перадаў пацупці маладых людзей, іх аптымістычныя веснавы настроі, якім прасякнута ўся гэтая карціна. Яна запамінаецца не толькі сваім пацупці, але і сакавітай гамай фарбаў.

Недзя не заўважыць яшчэ адну радасную асаблівасць: многія мастакі з поспехам вырашаюць тэмы сучаснасці. Гэты тэмы знайшлі сваё даволі ўдалае вырашэнне ў рабоце Раецкага ад рацыяналізатары, у кампазіцыі Харавіча «Прыезд кіноперасоўкі ў калгас» і інш.

Поспехам карысталіся на выстаўцы работы самадзейных мастакоў-пейзажыстаў Крыжэўскага (Барысаў), Краўцова, Стронгіна (Мінск) і іншых, якія паказалі рост свайго майстэрства як у невялікіх накідах, так і ў закончаных пейзажах.

Раздзел інкрустацыі і разьбы па дрэву быў прадстаўлены работамі ўжо вядомых самадзейных майстроў Цяўлоўскага і Гебеле (Мінск). Усеагульнае захапленне наведвальнікаў выстаўкі выклікаў вялікі партрэт украінскага народнага героя Багдана Хмельніцкага і партрэт Янкі Купалы. Яны тонка, на высокім тэхнічным узроўні зроблены Цяўлоўскім. Гэтыя два партрэты ўвойдуць у фонд народнай мастацкай творчасці, як узоры тонкага і складанага майстэрства.

Хочацца спыніцца, каб уважліва разгледзець такі, напрыклад, твор, як «Крэмень». Дзіву дасягае, што гэтую вялікую на сваёй тэхнічнай складанасці работу зрабіў хланчуга Толя Цітко — выхаванец Уздзенскага дзіцячага дома.

Вельмі многа мастацкага густу і тонкага ўмельства ўклаў у свой твор «Бойка з зубра з мядзведзем» малады разьбяр Гуткоўскі. Ярка і дакладна перададзена дынаміка, пластычнасць рухаў звароў, якія выдцў бойку.

Многа цікавых работ (партрэт Тургенева, самадзейныя вялянчалі і скрыпка) прадставіў адзін са старэйшых удзельнікаў выставак народнай творчасці барысаўскі бухгалтар Эківін.

Больш трохсот работ экspanавалася на выстаўцы, і ўсе яны сведчаць аб росце прыкладнага і выяўленчага самадзейнага мастацтва. Самадзейныя майстры адчуваюць, разумеюць сваю адказнасць перад народам, для якога яны творчаць. Іны ўзнамаюць сваё ідэйнае і мастацкае майстэрства, выдцўваючыся на лепшых традыцыях народнай творчасці і прафесійнага савецкага мастацтва.

Лепшыя работы самадзейных мастакоў выдцўваны на дзесятную выстаўку народнай творчасці.

К. ГУСЕУ.

У краінах народнай дэмакратыі

На шырокую дарогу ічаслівага радаснага жыцця выйшлі мільёны працоўных краін народнай дэмакратыі. Па новаму светламу шляху крочаць яны да злучэння вяршынь камунізму.

Разам з усім прагрэсіўным чалавечым дзейна рыхтуюцца адзначаць 37-ю гадавіну Кастрычніка народы Вялікага Кітая, народы Венгрыі, Чэхаславакіі, Карсі, Румыніі, Польшчы, Балгарыі, Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі. Новымі працоўнымі поспехамі сустракаюць яны слаўную гадавіну Кастрычніка.

НАВУКОВА-ПАПУЛЯРНЫЯ ФІЛЬМЫ

Жанр навукова-папулярных фільмаў венгерскага кінамастацтва пачаў развівацца зусім нядаўна. Але ён адразу атрымаў шырокую папулярнасць у народе.

Штван Халюкі-Надэ з'яўляецца адным з выдатнейшых майстроў гэтага жанра. За фільм «Жыццё нашых аэр» ён быў удастоены на міжнародным кінафестывалі ў Карловых Варах прэміі «За лепшую апэратарскую работу», а ў Венгрыі — прэміі імя Кошута. Яго фільм «Ад першага веснавога ветрыка да халоднага асенняга ветра» зававаў на кінафестывалі ў Венецыі «Вялікую прэмію» навуковых фільмаў.

Многае зрабіў для развіцця навукова-папулярных фільмаў і Агантон Калані. Ён з'яўляецца аўтарам кінасцэнарыя і пастаюшым кампазітарам фільмаў: «Структура матэрыі», «Колеры гавораць», «Аквавуім» і інш. У фільме «Анаварыум» паказваецца жыццё свет пелых вод Кітая, Паўднёвай Амерыкі, Егіпта і Явы. Фарбў ў гэтым фільме адзіночэ свайг гарманічнасцю.

ФІЛАРМОНІА НА ПЕРЫФЭРЫ

У старажытнім трансільванскім горадзе Сібіу працуе Дзяржаўная філармонія, якая нядаўна адзначыла сваё пяцігоддзе. За гэтыя гады артысты філармоніі паставілі сотні публічных канцэртаў, выступалі ў рабочых клубах, сельскіх дамах культуры. На яе канцэртах бывала больш двухсот тысяч чалавек. У рэпертуары абласной філармоніі творы сусветнай і румынскай класікі, творы сучасных румынскіх кампазітараў.

ЧЭХАСЛАВАЦКАЯ МУЗЫЧНЫЯ ІНСТРУМЕНТЫ

У Крушнх гарах, на заходняй граніцы Чэхаславакіі, знаходзіцца невялікі гарадок Красліцы, які даўна славіцца вырабам музычных інструментаў. Ужо ў мінулыя стагоддзі красліцкія майстры былі вядомыя ва ўсім свеце. Амаль кожны другі жыхар гэтай беднай горнай вобласці вырабляў музычныя інструменты.

У дэмакратычнай Чэхаславакіі адбылося аб'яднанне вытворчасці музычных інструментаў у два буйныя народныя прадпрыемствы. На фабрыцы «Крэмона» робяць струнныя інструменты, а на прадпрыемстве «Амаці» — медныя і драўляныя духавыя інструменты. Гэта — буйнейшыя прадпрыемствы па вырабу музычных інструментаў у Еўропе.

Больш ста відаў струнных інструментаў вырабляюцца ўмельнымі рукамі красліцкіх скрыпнічых майстроў. Чэхаславацкімі музычнымі інструментамі папулярна шматлікія сімфанічныя аркестры радыёвяшчання ўсяго свету.

АПЕРНЫ ТЭАТР У СЕГЕДЭ

Самым буйным цэнтрам паўднёвай Венгрыі лічыцца горад Сегед. Вялікае мес-

ца ў культурным жыцці гэтага горада займае оперны тэатр. У ім занята 240 артыстаў і музыкантаў. Глядзельная зала Сегедскага тэатра разлічана на тысячы месцаў. За кожны тэатральны сезон тэатр наведвае сто тысяч чалавек.

Рознастайны і цікавы рэпертуар гэтага тэатра. На яго сцэне прайшлі амаль усе вядомыя оперы: «Кармен», «Чыо-Чыо-Сан», «Рыгалега», «Тоска» і інш. Вялікім поспехам карыстаюцца нацыянальныя оперы і балеты. Сярод іх оперы Ферэнца Эркля «Банк бан» і Золтана Кадая «Янаш Харш».

Вясною гэтага года была паставлена опера Чайкоўскага «Еўгеніе Онегін». Ролью Таціны выконвала салістка Юлія Пал, якая валодае выдатным драматычным сапрапо. Ролью Ленскага — саліст Пал Медзешы. Спектаклі карысталіся вялікім поспехам.

АНСАМБЛЬ ПЕСНІ І ТАНЦА НАРОДНАЯ АРМІЯ

Танцавальныя калектывы ансамбля песні і танца Венгерскай Народнай Арміі былі створаны шэсць год таму назад. Вялікую творчую дапамогу калектыву аказаў ансамбль Савецкай Арміі імя Александрова. Лаўрэат Сталінскай прэміі Казіміку на працягу поўгода займаўся з танцавальным калектывам Венгерскай Народнай Арміі.

У рэпертуары калектыву народнага старажытна і новага сучаснага танца, якія на радзіліся пасля вызвалення краіны. Саліст ансамбля Іоэф Сёкі нядаўна паставіў надзвычай яркі, каларытны танец «Запаўнашце на тале». Творчая дзейнасць ансамбля багата поспехамі. Гэта асабліва ярка было адлюстравана ў час тысячага канцэрта ансамбля, калі глядач неаднаразова ўзнагароджваў выканаўцаў бурнымі апладысмантамі.

Пад кіраўніцтвам маладога таленавітага дырыжора Пала Гергей сімфанічны аркестр ансамбля выступае з эстраднымі і сімфанічнымі канцэртамі, а таксама акампаніруе хору і танцавальнаму калектыву.

НОВЫЯ ТВОРЫ

Многа новых літаратурных твораў з'явілася сёлета ў Румынскай Народнай Рэспубліцы. Выдатнай падазья ў літаратурным жыцці рэспублікі лічыцца выхад у свет першага тома гістарычнага рамана вядомага пісьменніка Каміла Петрэску «Чалавек серед людзей», у якім пададзены падзеі напярэдняй рэвалюцыі 1848 года. Жылы і цікавы расказ аб мінулым, яркі паказ важных падзей таго часу, майстэрскія характарыстыкі герояў зрабіў раман Петрэску цікавым творам.

Нядаўна выйшла ў свет зборнік вершаў Міхая Бенота «Яблыны ля дарогі», у якім паэт натхнёна расказвае аб дасягненнях рэспублікі за гады народнай улады.

Меў ён крытыкаў сваіх, якія адзначалі актуальнасць тэматыкі яго твораў, умненне загляданц... узнімаць... ды іншае. У артыкулах аб літаратуры яго прозвішча заўсёды ўпаміналася.

Але-ж трэба было дабрацца да Ціхаславічы. Паснедаўшні і дачкаўшыся пачатку рабочага дня, Дубовік пайшоў у райком партыі. Сакратара не было. Ён ачыў ўчора, які адказаў Ігнату, на сваёй машыне ў вобласці пахалы.

Нічога не засталася рабіць, як ісці да кірпашоўнае плошчы і чакаць там пад'езд якой ці машыны ў кірунку да Ціхаславічы. І як выхадзіў Ігнат з будынка райкома, дык з вяселюсцю ўспомніў, што ў Ціхаславічах цяпер ёсць МТС і адтуль абавязкова будзе якая-небудзь машына.

Толькі ён накіраваўся да плошчы, як ля яго розка затармажыў грузавік. Шафёр не малады ўжо чалавек, з вяснаватымі змянкамі на твары, звярнуўся да Дубовіка:

— Вы можа будзеце сьнон Ціхана Сямёнавіча?

Ігнат прыняўся. «Сьнон» яго круху збятэжыла. Яму ўжо сорок год самому і не аднаго, а дваіх сыноў мае, а тут...

Крыўдаваць не было каля. «Сьнон» кінуў галавою.

— А мы па просьбе Ціхана Сямёнавіча на вакзал з'ездзілі, але там вас не засталі... Знаёміцца, — шафёр узус Ігнату чамадан, — гэта наш галоўны інжынер, таварыш Акуліч.

— Дубовік, — працягнуў Ігнат руку. Акуліч напасраў яго заняць месца ў кабініцы, побач з шафёрам, а сам шыгнуў у кузаў. Ігнат ёмка ўсёсся, і машына крагнулася з месца.

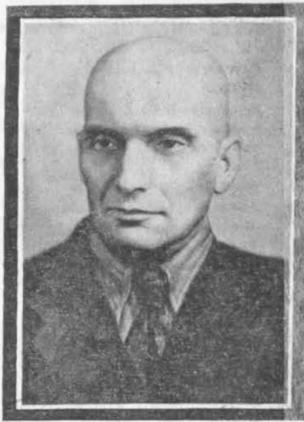
Цяпер яго сэрца спывала. Сапраўды, прыхаць у такое свята да роднага чалавека было прыемнай і радаснай для Ігната падзеяй.

Пасля ўрачыстага сходу ў Ціхаславіцкім сельскім клубе Акуліч падышоў да Ігната Дубовіка:

— Прашу вас ццер разам з Ціханам Сямёнавічам да мяне...

На кватэры Акуліча сабралася чалавек дваццаць. Былі тут усе, які заўважылі Ігнат, знаёмыя на працы Акуліча і Ціхана Сямёнавіча, і вельмі-ж усе паважна паставіліся да яго, гарадскога госца.

Міхась Клімковіч

Смерць выпала з нашых радоў Міхаса Мікалаевіча Клімковіча. Беларуска літаратура страціла здольнага драматурга, паэта, крытыка, настамнага працаўніка, класікавага выхавальніка літаратурнай моладзі.

М. М. Клімковіч нарадзіўся ў 1899 годзе ў в. Сялітранкі недалёка ад Барысава ў беднай сялянскай сям'і. Скончыўшы Барысаўскае гарадское вучылішча, ён настаўнічаў у сельскіх школах.

У 1920 годзе М. М. Клімковіч уступіў у рады Камуністычнай партыі. Пасля двухгадовай службы ў Чырвонай Арміі быў выдцўчаны на партыйную работу — працаваў сакратаром валаскога партыйнага камітэта, сакратаром райкома партыі, загадчыкам агітпрапа акругома.

З 1932 года М. М. Клімковіч працуе ў пісьменніцкай арганізацыі. На першым з'ездзе беларускіх савецкіх пісьменнікаў ён быў выбраны старшынёй праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР. З 1943 па 1947 год Міхась Мікалаевіч быў галоўным рэдактарам Дзяржаўнага выдавецтва БССР.

З часу першага Усесаюзнага з'езду савецкіх пісьменнікаў М. М. Клімковіч — член праўлення ССП СССР.

Апошнія гады свайго жыцця Міхась Мікалаевіч з'яўляўся членам праўлення ССП БССР, узначальваў камісію па рабоце з маладымі аўтарамі.

Літаратурную дзейнасць М. М. Клімковіч пачаў у першыя гады савецкай улады. З 1925 года ў друку з'яўляюцца яго вершы і паэмы.

Найбольш поўна літаратурны здольнасці М. М. Клімковіча правяліся ў жанры драматургіі на гістарычных тэмах. Ён напісаў драматычныя паэмы «Кадзіна Ябарасек», «Адзігата», трылогія «Георгій Скарына», гістарыка-рэвалюцыйная драма «Усё ўлада Советам!».

М. М. Клімковіч — аўтар лібрэта оперы

Я. Колас, Л. Александровскага, П. Броўка, Е. Уралава, К. Буслуй, Г. Кісялёў, З. Азгур, Э. Агнявет, Я. Брыль, В. Барысенка, А. Васілевіч, В. Вітка, П. Габэка, І. Гурскі, А. Есакоў, М. Калачынскі, К. Кірзенка, К. Крапіва, А. Куляшоў, А. Кулакоўскі, У. Краўчанка, П. Кавалёў, У. Корбан, М. Лянцкоў, Д. Лукас, З. Матузэў, А. Макаёнак, Я. Маўр, І. Мележ, В. Няфёд, П. Панчанка, М. Паслядзюч, П. Пестрак, М. Танк, Т. Хадкевіч, Я. Цікоці, І. Шамякі, Я. Шароховскі, А. Якімовіч.

Праўленне Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР з глыбокім жалем паведамляе аб смерці пісьменніка, члена праўлення ССП СССР і ССП БССР КЛІМКОВІЧА Міхаса Мікалаевіча і выказвае спачуванне сям'і нябожчыка.

Міністэрства культуры БССР з глыбокім жалем паведамляе аб смерці старэйшага беларускага пісьменніка і драматурга Міхаса Мікалаевіча КЛІМКОВІЧА і выказвае глыбокае спачуванне сям'і нябожчыка.

Калектыв тэатра імя Янкі Купалы глыбока смуткуе з прычыны дачаснай смерці драматурга Міхаса Мікалаевіча КЛІМКОВІЧА і выказвае спачуванне яго сям'і.

Паездка ў Ціхаславічы

Павел КАВАЛЕУ

Апавяданне

Ціхан Сямёнавіч атрымаў ад сына пісьмо. У ім было запрашэнне прыехаць да яго ў горад у святочны дні. «Хочацца пабачыцца, пагутарыць. І табе цікава паглядзець горад, які так расце, так лрыгаецца...» — пісаў сын.

Каля двух гадоў не быў Ціхан Сямёнавіч у сына і не бачыў горада.

А паехаць стары не мог. Не мог вызначыць цвёрда і прычыну гэтага. Вядома, павідаць школу ў святочны дні яму не хацелася. З ёю — яго жыццё, увесь ён — пасцідзенацтвадзёны сьвешнік настаўнік, нямэнны ён дырэктар і выкладчык роднай мовы і літаратуры. Ціхавата яму ехаць і па стані здароўя. Усё-ж дзве перапады ў дароце, да таго-ж ноччу...

Хто ведае Ціхана Сямёнавіча, той скажа: яму заўсёды неханча часу. Гэта-ж, які быў ён і ў партызанах, не адмяняў заняткаў у «Зялёнай школе» нават тады, калі баў ішлі па-суседству. Адно толькі слова ён у час небесічнай перайначыў: замест «сядзіце» загадаў часта «сядыцеся». Гэта, каб асколкам ад бомбы каго не параніла.

— Не, — вырашыў Ціхан Сямёнавіч, — лепш у час канікулаў паеду, а зараз пашу сьмну, каб ён лепей да мяне прыехаў... а то засядзеся там у горадзе, у радзінцы, і ніколі дадому не паканаецца...

Ад апошніх думкі стары нават ухмыляўся.

— Так і пашу... Ён-жа ў мяне гарачы, прыткі... Прыедзе...

Ціхан Сямёнавіч напісаў кароткае пісьмо і спадваўся, што яно ў час дойдзе, і сын паспее прыняць ранішце. Аднак, адвешлаўшы пісьмо, Ціхан Сямёнавіч і перыў і не верыў, што сын яго, пісьменнік Ігнат Дубовік, прыедзе. Сукакойваў сябе думкаю, што ўсё-ж Ігнат павінен прыехаць.

А працы ў школе хапала. Настаўніцкі калектыв быў вялікі — семнаццаць чалавек. І многа сарод іх маладых і зусім малавонічых. Трэба было глядзець за кожным, у час прыходзіць на дапамогу. А дырэктар не лічыў патрэбным прабіраць віватагата ці многа гаварыць пасля таго, як што надобнае адбывалася.

— Неабходна паглядзець памылкі, ведахоны ў працы настаўніка, — гаварыў сабе Ціхан Сямёнавіч.

рыў сабе Ціхан Сямёнавіч, — ведаць яго характар, зараней і тактоўна засцерагаць кожнага ад памылак і ведахоноў...

І гэта адчуваў і школа ўсе. Асабліва старэйшых настаўнікаў. Па акуртансці зняшій, па вачы кожнага з іх разумеў Ціхан Сямёнавіч. Былі выпадкі, што ён, ну, проста, быццам чараўнік нейкі, здагадаўся, што асобны настаўнік прыходзіў на заняткі непадрыхтаваным. Тады ён за колькі хвілін да звонка на ўрок раптаў ціха вельмі гаварыў перад усімі:

— Я забыўся, калегі, сказаць вам такую дэталю...

Гэта ён раіў, быццам-бы ўсім, які па збегу тэма, каб вучні не заўважылі, што ты не гатовы да ўрока, раіў, як правесці ў такім выпадку заняткі.

Тыя, вядома, хто не быў гатовы сёння таўмачыць у сваім класе чарговую тэму па праграме, вешалі на нейкі час галовы. Але прозвішчаў іхніх дырэктар не называў. І яны ішлі па класах і смеіла гаварылі:

— Сёння, ребята, мы праверым, як вы засвоілі пройдзены матэрыял... Паўтэрыце...

Урокі праходзілі добра. Вучні нават старэйшых класаў не здагадаліся, што іх пазбавіў нехта ад нуднага ўрока, які ім пагражаў.

Думаючы зараз пра сына Ігната, Ціхан Сямёнавіч лавіў сабе на тым, што нейкую дэталю ён не выказаў яму да канца, штосці адкладваў на больш зручны час і, відаць, дарэмна.

Ігнат Дубовік, атрымаўшы бацькава пісьмо, доўга вагаўся, але вырашыў паехаць. Стары-ж застаўся адзіночым, і каб зрабіць яму прыемнае, трэба было ўважыць яго просьбу. Сам-на-сам Дубовік прыкідаў, што і не паходзіць яму паглядзець, як святкуюць на вёсцы.

У рэдакцыі ён усім абвясціў, што едзе ў раён. Не прамінуў і ў Саюз пісьменнікаў зайдці, замандіраваў выпіска. Пра бацьку змаўчаў, а таварышам сказаў:

— Нарыс пашу... Не ўсё-ж з нас і

не часта бываюць на вёсцы ў святочныя дні. А цяпер канец году, вёсень залатая, калгасы багаче сваё падлічваюць...

Не марудзіцца, Ігнат адбіў тэлеграму бацьку. Жоўцы загадаў падытываць усё патрэбнае ў дарогу. Настрой быў прыўзняты. Адчуванне было такое, быццам ён робіць нейкі надзвычайны ўчынак.

Атрымаўшы білет, запятаўся ў казіра:

— А не ведаецце, калі ў Шацілках перадачка?..

І адразу-ж асека (сорамна-ж не ведаць шляху да свайго бацькі), прамармытаў:

— Шостага, раніцом, будзем на месцы. ... Поезд у Вялічын прышоў на світанні. Наваколье было агорнута шэрай пахмурасцю. Дажджы, праўда, не было, але і сонца, відаць, ніводным сваім промнем не збіралася прабіцца да зямлі. Чакаўся звыкла асенні дзень.

У Ігната пагоршыліся крыху настроі. Амаль першы раз яго ніхто не сустракаў. — Чакаю, — падумаў ён, — мо' хто-небудзь на машыне будзе ў бок Ціхаславічы...

Але машыны ніводнай не паказвалася. Відаць, было яшчэ рана, ды і спыняюцца яны заўсёды ў цэнтры мястэчка, а не каля станцыі.

Не звыклі чакаць, Ігнат паволь пайшоў пехаткам. Неўзабаве яго абганіла падвозка, і дзядзька, падганяючы каня, няветла глянуў яму ў твар. Ігнат не рашыўся напасраць, каб той паўзе.

А настрой пагоршыўся. Быў паруханым звыклым рытм жыцця ў горадзе. Не